

Kajaanin päätösten vaikutusten ennakoarviointi

Mitä päätösten vaikutusten ennakoarviointi on?

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi (EVA) on tapa arvioida etukäteen, millaisia vaikutuksia tehtävällä päätöksellä on. Kunnassa tehtävät päätökset ovat usein laajoja ja vaikuttavat kuntalaisiin ja kunnan talouteen. Keskeisiä kuntalaisiin vaikuttavia päätöksiä tekevät kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus sekä eri jaostot ja lautakunnat.

Päätöksiä valmistellessa on toki aina arvioitu niiden vaikutuksia, mutta päätösten vaikutuksen ennakoarvioinnilla siitä tehdään selkeämpää ja läpinäkyvämpää. Näin päättäjien on helpompi arvioida eri vaikutuksia samanaikaisesti sekä arvioida kokonaisvaltaisesti, millaisia vaikutuksia heidän tekemillään päätöksillä on. "Evaus" myös tekee arvioinnista näkyvää kuntalaisten suuntaan.

Pähkinänkuoressa:

- Arvioidaan etukäteen, millaisia vaikutuksia tehtävällä päätöksellä on.
- Arvioidaan erityisesti sitä, miten päätös vaikuttaisi eri ihmisryhmien elämään.
- Päätökset voivat vaikuttaa kuntalaisiin, ympäristöön, organisaatioon, kaupunkikonserniin, yrityksiin, henkilöstöön sekä talouteen.
- Erilaisten vaihtoehtojen käsittelyä ja vaikutusten jäsentämistä, jonka avulla on helpompi hahmottaa tulevaa.
- Tietoon pohjautuvaa päätösvalmistelua.
- Päätösprosessin dokumentointia.

Miksi päätösten ennakoarviointia tehdään?

Vaikutusten ennakoarviointi on lakisääteistä. Päätösten vaikutusten ennakoarviointi on kirjattu eri näkökulmien osalta useaan eri lakiin kuntien tehtäväksi ([terveydenhuoltolaki](#) 11 §, [Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä](#) 6 §, [Maankäyttö- ja rakennuslaki](#) 9 §, [Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä](#), [Tasa-arvolaki](#) 4 § ja [YK:n lasten oikeuksien sopimus](#) 3 artikla)

Laista tulevan veloitteen lisäksi päätösten vaikutusten ennakoarviointi auttaa:

- Muodostamaan kokonaiskuvan päätettävästä asiasta.
- Tarkastelemaan asiaa myös oman asiantuntemuksen ulkopuolelta.
- Perustelemaan tehtyjä päätöksiä ja keskustelemaan vaihtoehtoista ja arvoista.
- Lisäämään päätöksenteon läpinäkyvyyttä.
- Ymmärtämään vaikutukset talouteen.
- Huolellisesti tehty ennakoarviointi voi vähentää uudelleen valmisteltavien asioiden määrää ja resursseja voidaan kohdentaa järkevämmiin.
- Varmistamaan, että päätökset ovat kunnan strategian ja tavoitteiden kannalta johdonmukaisia.

Milloin ennakoarviointi tulee tehdä?

Valmistelija päättää ennakoarvioinnin tarpeellisuudesta. Arvio tulee tehdä ennen valmistelun

aloittamista. Kaikista päätöksistä ei ole tarpeellista tehdä ennakoarviointia, vaan on järkevä keskittyä arvioimaan niitä päätöksiä, joilla on merkittäviä vaikutuksia.

Ennakoarviointi tulee tehdä, kun

- Päätöksellä on välittömiä ja/ tai pitkän aikavälin vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin, elinoloihin ja terveyteen.
- Päätös on strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä.
- Kyseessä on merkittävä muutos palveluissa tai kyseessä uusi palveluiden järjestämistapa.
- Päätöksellä on välittömiä ja/ tai pitkän aikavälin suoria vaikutuksia tai merkittäviä epäsuoria vaikutuksia yritystoimintaan (esim. palvelurakenteeseen, alueen vetovoimaisuuteen, yksittäisiin yrityksiin tai yritysilmapiiriin).

Ennakoarviointia ei tarvitse tehdä mm.

- Tiedoksi merkittävät asiat
- Oikaisuvaatimukset
- Henkilöstönimitykset
- Yksilöä koskevat asiat
- Toiminnan seuranta
- Viranhaltijapäätökset

Miten päätösten vaikutusten ennakoarviointi tehdään?

Valmistelija ratkaisee jokaisen päätösvalmistelun aluksi: 1) tehdäänkö päätösten ennakkovaikutusten arviointi. Jos tehdään: 2) miten vaikutusten ennakoarviointi toteutetaan. Toteutus suhteutetaan realistisesti käytettävissä olevaan aikaan. Vaikutuksia tarkastellaan lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä ovatko vaikutukset positiivisia vai negatiivisia.

Päätösvalmistelussa tunnistetaan vaikutukset eri kohderyhmiin ja täytetään päätösten vaikutusten ennakoarviointilomake.

Lomake

Päätösten vaikutusten ennakoarviointi tehdään CaseM-asioinnin sähköisellä lomakkeella.

Kun on täyttänyt lomakkeen perustiedot, valmistelijan sähköpostiin saapuu linkki, josta pääsee kirjautumaan. Kirjautumisen jälkeen pääsee täyttämään ennakoarvioinnin eri osa-alueita. Mikäli useampi henkilö valmistelee ennakoarviointia, kaikki voivat kirjautua täyttämään lomaketta saman linkin kautta. Valmistelija huolehtii linkin jakamisen sähköpostitse muille asian valmistelijoille.

Lomakkeen eri osa-alueet ovat seuraavat:

- Yhteys strategiaan
- Kuntalaisten hyvinvointi
- Lapsivaikutukset (täytetään, jos vaikutuksia lapsiin)
- Yritysvaikutukset
- Talousvaikutukset
- Vaikutukset kuntaorganisaatioon ja henkilöstöön
- Ympäristövaikutukset

Jokaisen osa-alueen kohdalle lomakkeelle kirjataan, mitä vaikutuksia esityksellä on kyseiseen osa-alueeseen. Tämän lisäksi jokaisen osa-alueen kohdalla valitaan lomakkeella olevista vaihtoehdoista,

millaisia vaikutuksia esityksellä on kyseiseen osa-alueeseen. Päätösten vaikutusten ennakoarvioinnin voi tehdä valmistelija yksin, tai arviointiin voi osallistua useampi henkilö.

Mitä laajemmasta ja merkittävämmästä asiasta on kyse, sitä laajemmalla porukalla asiaa kannattaa arvioida. Päätösten valmistelussa on tärkeä muistaa, että asiantuntijatiedon lisäksi on hyvä kuulla myös niitä ihmisryhmiä, joihin päätös tulisi vaikuttamaan. Laajoissa ja merkittävissä päätöksissä lomakkeen täyttämisen lisäksi tehdään laajempi selvitys ja nollavaihtoehdolle tehdään yksi tai useampia vaihtoehtoja. Selvityksessä vertaillaan vaihtoehtojen hyviä ja huonoja puolia sekä ristiriitoja.

Kun arviointi on valmis ja hyväksytty järjestelmässä, lomake saapuu PDF-tiedostona valmistelijan perustiedoissa ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen. Valmistelija tallentaa sen omalle koneelle/lähetää CaseMin kotikansioon ja vie sen jälkeen CaseM:iin päätöstä koskevan asian alle. Arviointi nimetään: "Liite Päätösten vaikutusten ennakoarviointi - asian otsikko"